

**УРСР в 1945-1953 рр.
Масовий голод 1946-1947 рр.
Ідеологічні кампанії.
«Чистки» творчої інтелігенції.**

План уроку

- ◆ УРСР в 1945-1953 рр.
- ◆ Масовий голод 1946-1947 рр.
- ◆ Ідеологічні кампанії.
- ◆ «Чистки» творчої інтелігенції.

Внутрішньополітичне та економічне становище республіки

Внутрішньополітичне становище

- Відновлення режиму одноосібної влади Й. Сталіна, культ особи якого досяг апогею.
- Відсутність в Україні будь-якої самостійної політики.
- Заміна національних кадрів у радянському та партійному апараті вихідцями з Росії та інших республік СРСР.
- Відсутність демократії та свобод громадян.
- Зловживання владою.
- Відновлення репресій (пік репресій в Україні припав на 1947 р.).
- Підпорядкування політичному центру діяльності перших секретарів ЦК КП(б)У: М. Хрущов (1943—1946 рр. та 1948—1949 рр.); Л. Каганович (1947 р.); А. Мельников (1950—1953 рр.)

Економічне становище

- Початок відбудови народного господарства вже в умовах завершення війни.
- Відновлення інфраструктури: мостів, залізниць, електростанцій, ліній електропередач тощо.
- *Серпень 1946 р.* — прийняття Верховною Радою СРСР четвертого п'ятирічного плану відбудови і розвитку народного господарства на 1946—1950 рр.
- Першочергова відбудова важкої промисловості, транспорту та енергетики.
- Великі масштаби збитків, завданих війною; значно більші масштаби відбудовчих робіт, ніж у будь-якій іншій країні Європи.
- Проблема капіталовкладень: відмова від плану Маршала, розрахунок лише на внутрішні резерви.
- Нестача робочої сили, особливо кваліфікованої.
- Ускладнення процесу відбудови голодом 1946—1947 рр.

Голод 1946–1947 рр.

Причини

- Спустошення країни внаслідок війни.
- Розширення посівних площ.
- Завищення союзним урядом плану хлібозаготівель для України (із 340 на початку року до 362 млн пудів влітку 1946 р.)
- Посуха 1946 р.
- Відбудова промисловості за рахунок сільського господарства.
- Продаж хліба за кордон та безкоштовна передача його іноземним державам у формі «братерської» допомоги

Заходи
влади

- Репресивні заходи щодо селян: 4 червня 1947 р. — Президія Верховної Ради СРСР ухвалила укази «Про кримінальну відповідальність за розкрадання державного і громадського майна» та «Про посилення охорони особистої власності громадян».
- Відновлення дії закону «Про п'ять колосків» від 7 серпня 1932 р.
- Невизнання факту голоду радянським керівництвом.
- Передача державою навесні 1947 р. українським колгоспам 60 тис. т зерна для посівної кампанії (це було запізно, але все ж дало змогу підтримати і врятувати від смерті 3,4 млн селян).
- Створення 4 тис. їдалень з одноразовим харчуванням

Масштаби та наслідки

- Голодом була охоплена більша частина східних і південних областей України.
- Великі людські втрати (1 млн осіб): найбільше загинув від голоду у Харківській, Запорізькій, Ворошиловградській, Сталінській та Одеській областях

Становище творчої інтелігенції. Ідеологічні кампанії

Визначення
поняття

«Ждановщина» — ідеологічна кампанія в СРСР, розгорнута в 1946—1949 рр. у галузі науки, літератури, культури та мистецтва, у ході якої нищівній критиці було піддано діяльність інститутів історії України та історії української літератури, творчих спілок, редакцій газет і журналів, видатних діячів української культури (назва походить від прізвища секретаря ЦК ВКП(б) з питань ідеології А. Жданова)

Мета

Посилення контролю над творчими процесами в галузі культури, придушення національно-визвольного руху та будь-яких проявів української самостійницької ідеї

Дії влади

- Видання постанов ЦК КП(б)У: «Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури», «Про журнал сатири і гумору “Перець”», «Про журнал “Вітчизна”», «Про журнал “Дніпро”».
- Заклик драматурга О. Корнійчука до боротьби з «бацилами націоналізму».
- Звинувачення в політичних помилках, відході від радянської ідеології, класових позицій Остапа Вишні.
- Звинувачення в націоналістичних ухилах М. Рильського (за твори «Мандрівка в молодість», «Київські октави»), Ю. Яновського (за роман «Жива вода»), І. Сенченка (за повість «Його покоління»), О. Довженка (за кіносценарій «Україна в огні») та інших.
- Критика в газеті «Правда» В. Сосюри за вірш воєнної доби «Любіть Україну».
- *1948 р.* — розгортання боротьби з космополітизмом, у ході якої в поле зору партійних ідеологів потрапили літературні й театральні критики, переважно євреї за національністю; звинувачення діячів єврейської інтелігенції в антипатріотизмі, у «*низькопоклонстві*» перед реакційною буржуазною культурою Заходу; масове звільнення євреїв з освітніх закладів, наукових установ; репресії щодо видатних єврейських письменників: Г. Полянкера, Й. Бухбіндера, Н. Забари, А. Гонтара та інших

Наслідки

- Придушення паростків відродження української культури після війни.
- Гальмування розвитку науки, літератури і мистецтва в країні.
- Обмеження свободи творчості.
- Перетворення літературної критики на засіб утримання митців у межах офіційної ідеології.
- Ізоляція від надбань західної культури